

ZVON

LEPOSLOVEN LIST.

Leto VI.

Na Dunaji 15. aprila 1880.

List 8.

Misli.

11.

Tvoja žena bodi tvoja svetla krona,
Žezla ne prepuščaj njej, ne v domi
trona,
Gospodar ti bodi, gospodinja ona,
Sporazumnosti naj vaju veže spona.

12.

Le kedor v ljubezni vdan službuje,
Ta v resnici lepo gospoduje;
Kdor oblastno samo zapoveda,
Stališča se svojega ne zaveda.
Vsi, ki v umerljivem smo životi,
Sluge smo drug drugemu nasproti.

13.

Zaslepljenosti je skrito,
Zdravim pa očem očito,
Da složnost podpira,
Nesloga zavira.

14.

Ko se strast razvname,
Ravnodušja pazi,
Kdor nasprotovati jame,
V valovje nasprotij zagazi,
Kdor jezik si zaveže,
Desetim se odreže!

15.

Sladka zadovoljnost poznih let
Prejšnje sporazumnosti je sled,
In veden v prejšnjih dneh preprič
Še v poznej starosti nemir.

16.

Kdor vodo si bistro je skalil,
Zdaj koplji se v kalnej vodi,
Kdor ternja na pot si navalil,
Po ternji bodečem hodi!

17.

Prah je le prah, naj od vetra je gnan
Še toli visoko od tal;
Biser, naj v prahu je zakopan,
Ostane še biser svetlal,
Lepše seveda, če v zlatu vkovan,
Odsvita ti njega kristal.

18.

Če té povprašaj o onih, — ojej!
Kako tožijo čez nje in tožijo;
Pa vprašaj one o teh, — in glej!
Litanije enake ti krožijo.

19.

Prijatelj dostojno in pošteno
S svojimi deli si slúži čast,
Li meniš, da s tem je kaj pridobljeno,
Ako jo drugim hodiš krast?

20.

Mnogo premišljaj, a malo govori!
Ne prerokuj v razumnikov zbóri,
Marveč poslušaj in v serce si vcepi,
Kaki nauki so, kaki njih sklepi.
Vselej dostojno poniženo bodi,
V sled možakom-modrakom hodi!

Pervi dnevi drugega triumvirata.

(Dalje.)

Oktavianus je sedel v atriji svoje hiše obdan od vojaških častnikov, ki so poročila donašali in ukaze sprejemali. Nekoliko časa se je zgodilo, da je bil sam v dvorani sè Sergijem, katerega je bil še le te dni za legata povišal. To priliko je porabil legat, da je govoril o zadevi, ki mu je bila pri serci. „Jaz sem storil, kar sem mogel, da se uniči ta mladi gad, ki se je spenjal zoper državni red. Upam, da je v tem trenutji že odpravljen za zmerom“. „Dobro, moj Sergius“, odgovori prijazno Oktavianus, „obvezal me boš zelo s hvaležnostjo, kadar bodo enkrat ti uporniki zaterti, potem se bode začela lepša doba za slavno Romo! potem se veséli tudi ti, Sergius, plačila zvestobi“. — „O mogočni Caesar, odgovori ponižno Sergius, „jaz ne prosim ne časti ne bogastva, ali prosim te, vložì svojo veljavno besedo, da bode Manijeva mlada — upam skoraj — vdova moja žena“! Oktavianus se zelo začudi tej prošnji in čudenje njegovo se še pomnoži, ko mu legat začne vse lepe lastnosti Attilijine naštevati. Takih čutov za žensko ni poznalo Oktavianovo serce. Ko je še omenil, da je hči zvestega prijatelja triumvirske stranke, menil je mladi mogotec, da ne bode posebnih ovir izpolnitvi Sergijeve prošnje. Ali Sergius je nekoliko bojazljivo nadaljeval: „Attilia je zdaj nekoliko po mladem sanjači zmedena in ker ni pri očetu ampak pri tvoji velikodušni sestri, bojim se — ne serdi se, da odkrito govorim — bojim se, da se njena naklonjenost k oni stranki zmanjša, kajti blago serce tvoje sestre vidi le nesrečo, ki je Septimijevo hišo zadela, ne pa tudi krivice, ki jo je provzročila“. — „Dà, dà“, odgovori nejevoljen Oktavianus, „taka je vedno bila moja sestra — usmiljena prijateljica kaznenih hudodelnikov in nasprotnica mogočnim“. In zdaj je prosil Sergius Oktaviana, naj sestro pogovori, da Attilijo na očetov dom pusti, češ, da potem bo lahko dosegel svoj namen.

V tem naznani suženj prihod Oktavije in Attilije. Molčé se pogledata Oktavianus in Sergius. Obema je bilo jasno, da pridete gospé zaradi Manija. „Pusti nas same“, rekel je Oktavianus Sergiju smehljaje, češ, da se mu za njegove namene ni ničesar bati. Ta se postavi v kot atrija, toliko da vidi vstopivšo Attilijo, ki kakor kip, mirno v tla gledé, obstoji za Oktavijo. V kakem nasprotji s to mirno postavo je bilo burno kipenje njenih persi. Sergius odide iz

dvorane, da ga ni videla. Pri serčnem pozdravu se na obrazu brata in sestre ni poznalo, kaka različnost je v njenih sercih, tako se je znal on zatajevati, tako popolnoma je v njenem serci sestersko zapanje vse žale misli premagalo. „Pri genijih naše rodovine“, začela je roke proseče iztegnivši proti njemu, „pri bogovih, ki so čuvali preprosto hišo, v kateri sva skupaj zrasla, rotim te: izpolni mi eno, edino, lahko izpolnjivo prošnjo. Zdaj po Italiji pokončujete nekdanj veljavne Rimljane in toliko rodovin spravljate v žalost...“

„Ljuba sestra“, seže ji Oktavianus v besedo; ali Oktavia mu ne dá govoriti in nadaljuje: „O, ne boj se, brat, nisem prišla, očitati ti kaj. Jaz sem le ženska in moja uboga pamet ne more sicer razumeti, katere imenitne deržavne namere (te besede je sè žalostno ironičnim glasom poudarjala) zahtevajo toliko kervi; vendar ne vtikam se v vaše zadeve. Le za enega, edinega te prosim, ki ste ga po krivih poročilih na osodne table zapisali; prekličí ime Manija Septimija, soproga moje mlade prijateljice Attilije. Kaj imate od tega, da komaj začenjajočo se srečo tako nemilo razdirate? Kaj vam je storil Manius?“ Prisiljeno se smehljaje odgovori Oktavianus:

„Draga sestra, ti ne veš, da prosiš za človeka, ki bi bil ravno tako s tvojim bratom, z nami vsemi ravnal, ako bi bil on sè svojimi prijatelji prišel do kermila.“ „Nikdar!“ oglasi se Attilia in njene oči zablisknejo tako živo Oktavianu v obraz, da prisiljeni smehljaj z njega preženó. „Nikdar! On ni kervoločen človek“. Toliko da je izrekla te besede, pobesila je zopet oči, očitajoč si na tihem, da je razžalila mogotca. Gotovo je slisal neizgovorjeno nadaljevanje njenih besed: „Kakor ste vi triumviri“. Tudi Oktavia se je začela bati za uspeh svoje prošnje. Zato je pokleknila pred brata in roke k njemu kakor k božji podobi iztezaje prosila: „Brat, daj milejšim nagibom

v svojem serci prostora, Manius je blagega serca, z velikodušnim ravnanjem si ga pridobiš za prijatelja. (Oktavius je le predobro vedel, da to nikdar ne bode mogoče.) Vedi, da je osoda te moje drage Attilije polovica moje osode“. To izreksi je vstala, Attiliji z levico v levico segla in z desno jo objela čez pas. Kakor mogočna varuhinja Juno je stala zraven svoje manjše varovanke, ki je oserčena po pogumnosti svoje zavetnice zopet svoje svetle oči povzdignila k Oktavianu. „Storil bodem, kar mi bode mogoče“, dejal je, v serci tako hladen kakor je bil prej. „O, ne govori tako, reci rajši: tvoja prošnja je izpolnjena; — saj moreš, ako le hočeš, saj si konzul, saj si dedič Caesarjeve moči“. Te besede so samoljubnemu sercu mogočnega mladeniča dobro dejale, bolje nego vse, kar je sestra

prej govorila, ali namena njeno prošnjo izpolniti ni imel. Vendar je rekel: „Upam, da bođe Antonius istih misli. Bodi zaradi svoje varovanke mirna, srečno življenje ji je zagotovljeno“. Te besede so bile od Oktaviana namenoma dvoumno izrečene in tudi Oktaviji so se tako čudne zdele, da ni vedela, kaj bi o njih mislila. Attiliji pa je serce pravilo, da Oktavianus ne bođe za Manija nič storil, da je njen mož pogubljen.

V tem trenutji stopi v dvorano neki vojaški tribun in poroči z nekako slovesnim glasom: „Imperator, ravnokar je prinesena glava enega tvojih največjih, dasi najmlajših sovražnikov. Manius Septimius je mertev“! — „O bogovi“! zakriči Attilia in plane Oktaviji na persi. „Saj ni mogoče“! vpije Oktavia. Oktavianus pa mirno izreče besede: „Prepozno! Osoda je bila hitrejša nego milost“. „Osoda“? zaverne serdita Oktavia, „vas mogotcev grozovitost, kervoločnost! O da bogovi vse to dopuščajo, da vas vseh ne pogubijo. Pogum, moja duša, življenje moje, pogum! Proč iz te s kervjo omadeževane hiše“! S temi besedami in sè serpim pogledom se je poslovila od mogotca, Attilijo k sebi pritisneno ven peljaje. Ta je bila edina na svetu, da se je smela brez kazni tako posloviti od Oktaviana. On pa ni nič rekel, ampak čutil je, da je uborna včasi vsa človeška moč.

Niste še dolgo doma presedeli gospe, zamišljeni, žalostni in serditi, kar pride Gavianus, ki je od Sergija precej dobil glas o Manijevi smerti. Nevoljno je od njega glavico obernila Attilia, ko ga je zagledala. Na njegove tolažilne besede je le bridko odgovorila: „Saj je bil tudi tvoj nasprotnik“. Nekoliko je zbudlo očeta to očitanje, češ, da njegovo tolaženje ni odkritoserčno. Zato zbere vso svojo možatost in nekako z dostojnim glasom reče: „Bil je moj nasprotnik, toda bil je tudi mož moje hčere in ta moja hči ga je ljubila“. Čudé se ga je pogledala hči; v njegovih besedah in v njegovem glasu je bilo izraženega toliko sočutja, kolikor ga od njega ni pričakovala. Pa saj mu tudi res ni prihajalo iz serca. Le prehitro se je Oktavia tega prepričala. Ko je spremljaje ga skozi vežo sama z njim bila, govoril je o tem, da zdaj, ko Attilia nima več soproga, mora jo Oktavia domóv pustiti. Serčno ga je prosila, naj jo le zdaj še pusti pri njej, dokler čas ne ozdravi rane, ki jo je krivična brezserčnost ji vsekala. Ugovarjanje njeno, tudi pretenje, da je ne pusti domóv, nič ni pomagalo. Na zadnje je mirno rekel: „Upam, da se boš udala, da me ne boš silila, javno oblast...“ Vsa iznenadena seže mu serdito v besedo: „Kaj? da bi se kedó derznil

čez prag moje hiše z javno silo! „Bodi zdrava, upam, da si boš premislila“, rekel je Gavianus odhitevši. Oktavia nič ni odgovorila. Molče se je vernila v atrium, kjer Attilije ni več našla, in sedla ter premišljevala nesrečo svoje prijateljice. Iz tega, da jo Gavianus po vsej sili hoče domov imeti, sklepala je, da ima kake samopašne namere z njo. Ko je tako premišljevala, prinese ji suženj pisemce od brata, v katerem jo prosi, naj se ne ustavlja Gavianovi želji, naj mu ne krati očetovskih postavnih pravic in naj pusti domov Attilijo. Ko je to pismo prebrala, razjokala se je pomislivši, kako slaba stvar je, da zoper največe krivice nič ne more. Potem so ji vzletele misli k bogovom, k boginji Junoni, zavetnici terpečih žen. Mislila si je, da je mogočna boginja gotovo razžaljena, ker toliko terpljenja dopušča čez prijateljico, da njenemu prizadevanju nič uspeha ne privošči. In prva skerb ji je bila zdaj boginjo s pobožno daritvijo zopet potolaziti. Ukazala je po jagnje poslati na Aequimelijski terg in prinesiti ga v Kapitolinsko svetišče.

Pol ure pozneje čakala je Oktavijina nosilnica pri stopnicah tega svetišča. Eden izmed sužnjev pa je gledal doli v Karine in rekel: „Za Herkula, kam gre Gavianus za svojo nosilnico? Čuden mož, da peš hodi za nosilnico! Mar bi vanjo legel!“

Ko Oktavia domov pride, sprejme jo vratar ves zbehan in bled. Strašna slutnja se ji vrine v misli in prvo njeno vprašanje je: „Kje je Attilia?“ Odgovarjali ste namesto preplašenega vratarja dve sužnjici, ki ste jokaje gospodinji naproti prihiteli in začeli ena drugi v besedo segaje pripovedovati, kako je Gavianus z ostrimi besedami in naposled preté, da jo bodo sužnji zgrabili, primoral, da je molče in brez solz, pa vsa bleda in na vsem telesu trepetajoča v nosilnico planila. Vsa poterta sede Oktavia in zdihne: „Oh, mé ženske smo pač sirote!“

Ko je bila Attilia domov prinesena, pustil jo je Gavianus samo. Tolazilnega ji ni vedel kaj povedati in menil je, da bode čas tudi pri njegovi, kakor je mislil, terdovratni hčerki svojo moč pokazal. Ukazal pa je zanesljivim sužnjem stražiti jo. Dolgo je slonela na blazini razpletelih las pred sebe stermé; le begaje so oči včasi planile po slikah na stenah, po hišnem orodji. Kako malo časa je bilo še le preteklo, odkar je kot ovenčana nevesta slovo vzela od te sobice, in vendar se ji je zdelo kakor dolga doba življenja. Dolgo časa je potem zerla skozi odperta vrata in stebrovno hodišče v gredice na dvorišči, na katerih je zelena ruša in zeleno germičje o življenji narave pričalo. Čutila je neizrečeno meržnjo do tega brez-

serčnega, zdivjanega sveta; z velikim ponosom se je zavedala, da stoji visoko nad njim in da prav za prav ne spada več vanj. Čudovito hrepenenje se je polasti po oni deželi, kjer se onkraj reke Styx po elisejskih poljanah srečne sence umerlih sprehajajo, kjer bode našla svojo mater, svojega Manija. Tu se pa zmislila, da truplo Manijevo morda kje tam na samoti leži pozabljeno, nepokopano, in da sence noče stari brodnik Charon prepeljati v zaželene kraje, dokler se pobožno delo pogreba ne izvrši. Molila je bogove, naj usmiljenega človeka popeljejo mimo trupla, da vsaj nekaj peščice zemlje — majhen trud! — posuje po njem. Zopet se je zamislila. Kar ji zarudé lica, persi začnejo ji hitreje se dvigati, čez malo trenutkov pa zopet obledi. Kaj ji je vzkipelo v ponosnem serci? Videti je bilo, kakor da bi bila kak terden sklep storila. Počasnih korakov odide na gredice, poterga tam kolikor mogoče zelenja, splete iz njega velik venec ter ga zanese na konec stebrovnega hodišča, kjer je stal opersni kip pokojne matere.

M. Pleteršnik.

(Dalje prih.)

Čez osem let.

Novelica, spisal Emil Leon.

(Dalje.)

Drugo jutro pa sem ji zaperl svojo hišo ter jo pripeljal k očetu nazaj. Starec se je grozil in od jeze se penil. Ali pri njem je morala ostati. Mesto pa je imelo govoriti vsaj za leto dni! —

Pokopavši svojega otroka, vzel sem popotno palico v roko ter odšel med svet. Potem pa sem se dervil po zemlji okrog sê sercem opustošenim in skelečimi svojimi spomini. Na njo pa, ki ni imela serca, mislil sem le sê sovraštvom. Potala mi je vse, vse upe življenja!

Čemu sem prišel sedaj nazaj? Ne vem. Da bi zopet videl svojo ženo, gotovo ne! To mi je jasno! V tem pa je naju sodišče ločilo od „postelje in mize“. Modri sodniki so sodili in dejali, da je krivica na moji strani, ker sem svojo zaročeno ženo hudobno zapustil ter šel po svetu, Bog vé kam. Hudobno zapustil! ha! ha! A tudi prav! In v razsodbo so še postavili, da moram svoji ločeni ženi plačevati toliko in toliko, da bode živeti in se oblačiti mogla.

Denar pač vsako rano zaceli! Osem let, osem dolzih let sem se klatil po tujini, in sedaj sem truden in življenja sit se povernil. Iskal sem ljubezni, ali postavili so me v peščeno puščavo, kjer ni studenca, ne hladilnega dežja izpod neba, da bi mi okrepčal one-mogle ude.

4.

Sedaj sem že dva dneva tu v mestu in žive duše ni še bilo blizu. Čisto sem pozabljen! Pač, beležnik, ki mi je ta čas premoženje oskerboval, se me je vendar le še spominjal! Prišel je ter mi prinesel dolg, dolg račun, iz katerega je razvidno, kakor je pristavil ponosno, stanje vsega mojega premoženja.

Če pa stopim na ulice, ogiblje se me vse. Prijatelji nekedanji mi ginejo izpred oči, ako pridem na sto korakov blizu. Kakor bi jih veter odpihal, tako jaderno se vselej zasučejo v kako stransko ulico. Bog z njimi! Če se pa le ogniti ne morejo, obračajo ti farizeji poglede v tla ter se delajo, kakor da bi me ne videli. Licemerci! Nekedaj pa so lazili za mano ter mi lizali roke. Smeh pa me silí, kadar mi pride nasproti kakov tak licemerec sè svojo družino! Sè svojo debelo soprogo stopa mogočno s tolstim svojim obrazom mimo, obdan s četo otrok. Mimo stopaje pa me meri z imenitnimi pogledi, češ: poglej me v rodovinski sreči cvetočega, v isti sreči, katero si ti tako lahkomišelnó pahníl od sebe!

Tacega očitanja so polni ti licemérski obrazi. A vsi ti očitalci se delajo, kakor da bi bili Bog vé kako srečni! So pa vendar tako siromaške stvari!

In takih merčesov naj bi se sramoval? Jaz, ki sem svoje življenje daroval idealom, ki sem se hotel povzdigniti ter sem se tudi povzdignil iz prahú, po katerem ta golazen lazi ter bode lazila v enomer!

Če pogledam te zakonske može s tistimi zakonskimi ženami in s tistimi zakonskimi otroci, pač ne vem, zakaj bi mi naj zaru-dela lica! Kakor svetnik stojim v blesku pred njimi in če zro sè zaničevanjem na me, vračam jim to zaničevanje po dvakrat in trikrat.

Imam ženo in otroke! Tako javkajo o vsaki priložnosti. S tem izgovorom zatajujejo svojega cesarja, če je treba, svojega Boga, svoj narod, svoj značaj! In takih zakonskih siromakov naj bi se sramoval, pred njimi naj bi izgínil kakor ponočni tič v mrak, in za-voljo njih naj bi se ne upal več stopiti na jasno, svetlo solnce?

Nikedar ne! Kakor bog iz visocega Olimpa stopam med temi filistri in ne obračam obraza ne na levo ne na desno. Njim vsem se stavim na upor!

Včeraj zvečer sem bil v gledališči, v svoji loži. Zviti moj beležnik si je na moje troške leto za letom kupoval ložo, „ker tako bogata hiša mora imeti svojo ložo, če je tudi prazna vsak večer“! Vstopil sem kakor da bi bil prišel po svoji vsakdanji navadi, mirno, brez vse strasti in z obrazom brezskerbnim. Hladnokervno sem slekel rokavice s perstov in potem flegmatično sédel na mehko blazino. Na odru se je že igralo in nekov slab Lir je s kričanjem se trudil, da bi spravil na nič velikansko Šekspirjevo poezijo. Prostor je bil jasno razsvitljen. In ker so bile ravno tedaj klasične igre prisle „v modo“, bilo je gledališče polno. Po ložah je sedelo obilo krasnega ženstva in vse to je bilo zamakneno tija v oder, kakor da bi Bog vé kako bilo vneto za nebeškega Šekspirja.

Ko pa sem sédel na svoje mesto, bilo je, kakor bi bila električna iskra šinila med to družbo. Hipoma so se jeli obračati obrazi proti meni in sto in sto oči me je skozi ostro steklo opazovalo. Potem pa so se spogledavali in se posmehovali ter me obdelavali z ostrimi svojimi jeziki. Prepričan sem, da se je neizrečeno hudega isti večer govorilo o meni.

Na drugi strani, skoraj ravno meni nasproti, sedeli so Germovi v svoji loži. Tudi Leonora je sedela tam, a takoj o mojem vstopu izginila je v zatišje, v mrak. Stari pa še s trepalnico ni genil. Kakor kip je sedel na svojem prostoru in samo sedaj pa sedaj kerčevito pogladil z roko belo svojo brado ali si pa podergnil z njo čez plešo na glavi.

A jaz sem ostal na svojem mestu. Ko pa je bilo končano drugo dejanje, prinesel mi je sluga vest, da bi rad nekedó z mano govoril. Podal mi je karto. Na nji pa sem čital ime brata nekedanje svoje soproge! Ko sem se bil ločil od nje, bil je ta brat še skoraj otrok, mlada, boječa in bolehná stvarca. Ali sedaj je hotel ta Feliks Germ z mano govoriti! Na listu se je bralo, da službuje med vojaki in da je častnik. Čisto sem bil pozabil tega brata svoje žene, ali danes se mi je sam urinil v spomin.

(Dalje prih.)

Čas in prostor.

III. pismo.

Gospod čestiti! Vi ste tedaj premislili bili konečno vprašanje mojega zadnjega pisma. Kako se Vam je zdelo? — Nu, pa saj Vam hočem takoj svoje lastno mnenje o njem podati; — res radoveden sem pa tudi Vašega, ker, čestiti gospod, potov, po katerih se bi to vprašanje reševalo, je kaj malo; prosim pridružite se za danes mojemu: najlažji je — kakor je bil pred nekaj stoletij še nemogoč. Čudno! — ali slušajte me. Rešava se na podlogi neskončnosti časa in prostora in — so li Vam znane vse negotovosti, katere smo o tem do novejšega dne imeli? Lahko bi jih prešel, ker da sta čas in prostor neskončna, to je dandanes res kaj prav navadnega, ali — kako smo prišli do te navadnosti, tako bi me, čestiti gospod, ki znate časih res prav poredni biti, lahko vprašali; Ciceronov „de quo natura omnium“ Vam bi sam že precej ustrezal — več tisoč let so bili ravno nasprotnega mnenja kakor danes! Ali jaz Vam povem, čestiti gospod, akoravno sem tudi jaz precej konservativnega duha, vendar tudi ne pozabim uma tam uporabljati, kjer ga je treba. Upam, da ga tudi Vi ne bodete — če prehitiva v naglici še enkrat vse ono, kar se je do novejšega dne o tem mislilo. Vendar, ker bi naji to od vprašanja, katerega sva si prav za prav danes odmenila, precej odvernilo, hočeva o tem novem vprašanji prihodnjič enkrat govoriti — za danes predpostaviva si za gotovo, da sta čas in prostor neskončna.

Če sta tedaj čas in prostor neskončna, sta pa tedaj tudi še pojma?

Vsak pojem si jaz ne samo lahko predstavljam, ampak jaz si ga *morem* lahko predstavljati in to tudi (kakor smo v pismu drugem videli) lahko v absolutnem množtvu.

Nu, v čem je predstavljanje kake stvari? — Odgovor: v tem, da si jo mislim z ozirom na čas in prostor.

Vi, čestiti gospod, si n. pr. kacega prijatelja lahko mislite; ali si ga pa tudi lahko predstavljate tako, da bi bil v sredi morda votel, okolo pa da bi ga nič ne bilo? — Oprostite ta moj navaden primerljaj, ali tako je. Le z ozirom na čas in prostor, tedaj v času in prostoru, tako da jaz stvar v čas in prostor še le notri denem, si jaz kako stvar lahko predstavljam in — tudi najčistejega duha, Boga, ako si ga ne samo mislim, ampak tudi predstavljati hočem,

ne morem si ga drugače kot v času in prostoru: navajeni smo si ga predstavljati kot sivolasega mogotca.

Poskusimo, koliko se to na čas in prostor uporabljati dá.

Ves čas mislimo že o času in prostoru; predstavimo si ju tedaj tudi enkrat, kar hoče reči: čas in prostor denimo v čas in prostor! Kako težavno, da ne rečemo kar nemogoče je to predstavljenje! Pa naj bode; vpraša se le: ali si pa čas in prostor tudi v absolutnem mnoštvu lahko predstavljam? Treba mi je le dotično stvar iz prostora, katerega momentano zavzima, vèn vzeti in v mislih v drug prostor posaditi.

Ali poskusiva zdaj isto s časom in prostorom.

Čas in prostor vzameva ven iz — časa in prostora, katerega momentano zauzimata in postaviva ga v mislih v — čas in prostor. Čas in prostor sta pa neskončna; če tedaj iz neskončnega časa in prostora neskončen čas in prostor ven vzameva, kaj nama ostane? — nič! in v ta „nič“ postaviva sedaj neskončen čas in prostor! Kako se vjema to in kaj sklepam iz tega: S kratka; ker si jaz kako stvar le v času in prostoru ne pa v „nič“ predstavljati morem, tedaj si jaz časa in prostora sploh v dvojini, še menj pa v množini predstavljati *ne* morem — čas in prostor tedaj *nista* pojma.

Kaj pa smo s tem izrekli? to, čestiti gospod, naj Vam pokažejo vsa moja druga pisma; ima vendar vse, kar vidimo na okrog svoj poločen pojem, tedaj je samo nek pojem — le čas in prostor ne tako! O, vem, čestiti gospod, Vi boste o tem sploh še ugibali in prav je; prevažno vprašanje je to in vendar ima še toliko zapeljivih toček v sebi. Ne dvomim, da bodete izkušali z eno izmed njih mojemu mnenju oporeči, ali gospod! — tako rekoč podloge k mojim nadaljnjim pismom si ne pustim odvzeti, pripravljen sem na vsak Vaš ugovor tudi dostojen odgovor dati. O tem prihodnjič.

Da ste mi serčno pozdravljeni! Ves Vaš ponižni sluga

A. P.

Nekaj iz zapuščine Simona Jenka.

Priobčil A. P.

Med službenimi spisi svojega očeta iskaje našel sem nekaj iz zapuščine Simona Jenka — malo sicer, ali če pomislimo, da izvira iz rok našega Simona, bode gotovo tudi to malo vsakterega Slovenca z dostojno spoštljivostjo navdajalo. Sicer pa menim, da tudi to malo je le navidezno malo. Iz njega bi se lahko

marsikaj posnelo, kar je tako živo iz Jenka govorilo — jaz menim njegov sarkazem. Simon Jenko je bil zelo sarkastičen človek, žal, da imamo o tej lastitosti Jenkovej tako malo poročila, še menj pa napisanega — to kar tukaj podajem, bilo bi precej edino.

V pravo razumenje te Jenkove zapuščine je seveda treba, da se dobro vedó okoliščine, v katerih je to pisal; nu, ker bodo vsakteremu bralcu té že precej znane, opustim tudi k temu še daljnji komentar. Upam pa, da mi bode ob svojem času dano o Jenku sploh še kaj več izpregovoriti — on mi je bil otroku prav dober in če me je popeljal tja v gozd in se z mano poigral, jaz pa se zdaj zavedam onih časov, tedaj vidim, da je bilo vse to igranje le bridka ironija pravemu igranju. Ubogi Jenko! tvoje življenje je bilo kaj nestalno — tu podajem potomcem tvojim nekaj iz tvojih veselih ur. Da bi tudi to malo prav ceniti znali!

Epigrami:

B—o: Plemenitaš
Do smerti naš.	W—ch: Ich bleibe ganz allein
In abgestocktem Hain.
Th—n, dek.: Serčnost vam in pogum
In dominus vobiscum.	W—ch Jul.: Wie ich euch vertrete vor
Gericht,
Verläugne ich euch auch im
Landtag nicht.
Dr. T—n: Urrá,
Naša so tla!	R—ž: Deutsche Waffe
Slavisch Herz;
Was verlanget
Noch mein Herz?
Dr. B—s: Mihel streži,
Ali pa beži.	S—k: Ein Hofmann von der Save
Für Frankfurt ein Ave.
Kr—č: Bele Kranje sin
Švabske ne terpim.	Dr. Pr—c: Mož pravice
Udri nemške strice!
Gr—n: Za Boga!
Minola je nadloga.	Sch—g: Pravica in narod
Večni ima zarod.
P—r: Domača čeda
Domača beseda.	Kl—n: Novi kopunček
Poskusi svoj klunček.
T—r: V imen' očeta
Naša reč je sveta.	K—n: Do korena
Sem ko stena.
H—r: Le šema
Služi dvema.	Th—n: Ohne Zweifel
Ist alles beim Teufel.
D—c: To bo lom,
S pestjo vas bom.	S—g: Dumme Sachen
,Wermer* schon machen.
L—r: Der einzige Witz
Im privilegierten Besitz.	
D—n: Grand posestnikorum
Refugium peccatorum.	
R—r: Trará,
Auch ich bin da.	

K-r: Peter, siva skala
Nikol' se ni majala.

T-c: Stanoviten si možak.
V te upa siromak.

D-v: Primaruha,
Beži, nemška muha.

H-k: Pravica
Ni rokovica.

G-i: Šiške župan
Rojakom udan.

R-r: Junaci z menoj,
Na ravnem bo boj.

S-a: Pech ist Pech,
Denn hin ist hin.
Der Missionär Grün.

? Kakor mi bo U-a rekla,
Tako mi bo beseda te kla.

I g r a l c a.

kavarni D. sedela sta skoro vsak večer ob sedmih gospoda Petrovič in Markovič in čitala večerne liste. Najpreje telegrame, resnične in neresnične in druga poročila iz turškega bojišča, kajti oba sta bila strastna politika in navdušena Slovana. Vestno sta sledila prehodu generala Gurka čez snežni Balkan. Potem sta odložila časnike in igrala karambol. Po dokončaneji igri odšla sta v bližnjo gostilno k „zamorci“ in pri polnej časi napivala zmagovitim Rusom in tudi svobodnemu življenju in se veselila, da ju ne tlači zakonski jarem kakor druge filistre.

Po ulicah brije merzla burja in siplje drobnega snega po njih. V kavarni pa igrata Markovič in Petrovič svoj karambol. Markovič igra prav elegantno, pripoguje svojo lepo postavo in si popravlja po vsacem udarcu svoj monokel.

„Povem ti, Petrovič, gospica Pavla je pač najlepša ženska v mestu“! reče Markovič in igra.

„Ni res! — Pa igray berzo — samo četert ure še“! odgovori Petrovič, njegov prijatelj, tuđi lep gospod, ki ne igra nič manj elegantno.

„Dà, najlepša ženska je — njene oči — sicer mi ni nič mar, a najlepša je vendar“! terdi Markovič.

„In jaz pravim, ni res in ni res! — Oči? — nu, to je tudi vse — a nos, Markovič, nos! Karambol, trideset! Partija je moja“! govori Petrovič.

„In sedaj jaz pravim, da ni res! Ni karambol! Samo devet in dvajset, prijatelj! Sedaj igram jaz“! terdi nekoliko vzburjeni Markovič in hoče igrati.

„O prosim! Trideset! Zadel — rudečo kroglo! Le glej, Markovič! Partija je moja“! odgovori Petrovič, nič manj vzburjen in vzame rudečo kroglo v roko.

„Videl sem natanko, da je ni zadela tvoja krogla. Rudeča se ni niti premaknila — saj vendar nisem slep, sicer tako ali tako — a jezi me tudi“, odgovori Markovič in sede k bližnji okrogli mizi.

„Igrava še jedno partijo“? vpraša Petrovič mirneje in postavi rudečo kroglo na njeno mesto. Markovič sedi tiho in bere iz časnika.

„Markovič! Igrajva še jedno — jaz začnem — potem k ‚zamorci‘“! sili Petrovič in položi roko na prijateljevo ramo. „Potem govoriva pri ‚zamorci‘ o gospici Pavli, ki je najlepša ženska v mestu, — ne, na sveti! Njene oči so nebeške in nosek je prav ljubeznjiv! Pa ne da bi bil zaljubljen, Markovič? Markovič, na stara leta! — Ha, ha, kako se že to glasi; pa igravva, Markovič, ljubi moj Markovič“! govori prijazno in nekako poredno njegov neoženjeni prijatelj.

„Ne igram več in tudi ne grem nocoj k ‚zamorci‘“! odgovori razžaljen Markovič, vstane, plača, pokrije se, elegantno se prikloni Petroviču in otide ponosno.

Petrovič pa stermi in premišljuje, zakaj je njegov stari prijatelj nocoj tako — občutljiv!

Vstane in gre sam k ‚zamorci‘.

Josephus.

(Dalje in konec prih.)

N o v a k n j i g a .

(Dalje in konec.)

Notranja osnova naše knjižice bode gotovo mnogokomu pri nas posebno ugajala; jaz je ne morem hvaliti. Jaz sem namreč pričakoval, kakor je navada, najprej kratkega životopisa Preširnovega in potem venec najlepših pesmi njegovih v lepem prevodu. Gospod Samhaber je izvolil in to gotovo po dobrem premiselku drugo pot. Podaje nam obsiren životopis, vanj je vpletenih nekoliko pesmi na primérnem mestu, tako da so pesmi neka ilustracija životopisu. Gospod pisatelj si je to pač tako nekako mislil: Moji nemški rojaki, katerim je moja knjižica v prvi versti namenjena, čisto nič ne poznajo Preširna. Treba jim je najprej povedati, kedó je bil in kaj je bil ta mož, in to tako, da se bodejo prav živo zanimali zanj. Treba je zbuditi in tako rekoč prav napeti njih pozornost, potem bodejo z veseljem in razumom brali

njegove pesmi. Zato je vse, kar g. pisatelj govori o Preširnu in njegovi lepi domovini, pisano s pravim navdušenjem, z nekim dobrodejnim mladostnim ognjem. Da je s tem jako ustregel rodoljubnim Slovencem, to je gotovo — kedó izmed nas bi mu ne bil hvaležen, da tako slavi pred svetom kar nam je najdražje! Ali bodejo pa tudi razvajeni, ponosni Nemci tako sodili? To se meni ne zdi tako dognano; jaz bi skoraj celo terdil, da ne! Bojim se, da bi se tu ne uresničil pregovor: Kedor preveč dokazuje, nič nedokaže. Ali pa: Kedor preveč doseza, nič ne doseže. Vse življenje Preširnovu je tako skromno, tako navadno, da nima samo ob sebi nič posebno zanimivega. Kaj bi ga torej človek obširno razkladal? Kaj nam bi bil ves Preširen, ko nam bi ne bil po sreči zapustil svojih pesmi! Té pesmi pa tudi niso take, da bi jih ne bilo moči razumeti, ako človek ne pozna na tanko pesnikovega življenja. Zato se mi zdi, da bi bil g. pisatelj bolje storil, ko bi nam bil podal menj životopisa, za to pa več pesmi. Tako je vsaj moje mnenje, rojaki moji bodejo pač, kakor o drugih enakih prilikah, tudi tu drugače sodili. Tudi gledé na izbiro prevedenih pesmi ne morem se popolnem zlagati z gosp. prelagateljem. Ali o tem razsoja okus, in o okusu je sporazumljenje težavno. Dobro mi je tudi znano, da se tu ne vpraša samo, katera pesem je najlepša, ali najbolj karakteristična za pesnika, treba je tudi gledati na to, katera se dá dobro prevesti na tuji jezik.

Kar se tiče prevoda samega, priznavam z veseljem, da more človek sploh zadovoljen biti z njim, ako se postavi na g. prelagatelja stališče. Tako spretno, tako gladko res dosedaj še nihče ni prevajal našega Preširna. Prevod se časi bere prav kakor izvornik. Ali je pa tudi povsod zadet slovenske pesmi duh in „kolorit“, to je zopet drugo vprašanje. Jaz, to rečem naravnost, ne odobravam tega načela v prevajanji. Po moji misli, mora prelagatelj tako strogo držati se izvornika, kolikor mu to pripušča duh jezika, na katerega prevaja. Ko človek, ki pozna izvornik in umé enako dobro oba jezika, bere prevod, ne smé skoraj tako rekoč vedeti, da to ni izvornik; biti mora v neki iluziji, zdeti se mu mora, da je to ravno isto, samo da se malo drugače glasi, ali — in to je glavno — tuje se mu ne smé nič glasiti.

Černe te zemlje pokriva odeja
V grobu tihotnem, naš bratec Andrėj;
Vince zlató se v kozarcih nam smeja,
V tvojo opombo pijemo ga zdėj.

Komú ni v spominu ta čudovito krasna pesem, če tudi se ne spominja ravno vsake besede njene.

Čujmo, kako slôve v g. Samhaberjevem prevodu:

Golden lacht der Wein im Becher,
Klinget an und trinkt auf ihn,
Auf den stillsten aller Zecher
Unter Kreuz und Immergrün.

Tudi ti vèrzi se kaj prijetno beró; kedor ne pozna izvirnih, bode gotovo zadovoljen z njimi. (Samo rima *ihn* in *grün* žali nekoliko rahločutno uho.) Mi jih ne moremo biti prav veseli. Kje je tu tisti karakteristični ritem, tista čudovita harmonija, ki se ušesu in sercu tako dobrodejno prilega? Vem, kaj se mi na to poreče: G. Samhaber je prelagal zlasti za Nemce, za take ljudi, ki slovenskega ne znajo. Kaj njemu Slovenec, on naj bere svojega Preširna v izvirni besedi. Gotovo, ali meni se vendar zdi, da gre tukaj nekoliko tudi Slovencu beseda, če ni celo njegova sodba merodajna. Kedor bi obema ustregel Nemcu in Slovencu — omne tulit punctum!

Luna leuchtet in die Kammer
Und der Hammer
Schlägt die Stunde spät und müd;
Herzenswunden,
Nie empfunden,
Glühen und der Schlaf entflieht.

Ali se to ne bere prav kakor:

Luna sije,
Klad'vo bije.

Gotovo! To je gosp. prelagatelj zares prav dobro pogodil; vsaj začetek. In to res ni bilo lahko. Samo nekaj se mi tu čudno zdi. Gosp. Samhaber nam pripoveduje, kako mu je bilo, ko je vprvič slišal pesem: Luna sije. Napev mu je silno ugajal, pravi — besed ni razumel zbudil je njegovo pozornost in radovednost, čegava je ta pesem. Ravno zato se mi čudno zdi, da prevoda njegovega ni moči peti po znanem in sploh priljubljenem napevu, ki se je tako zrasel z besedami, da si ne moremo misliti enega brez drugega.

Ali kako je pa g. S. prevel „nezakonsko mater“? To je pravi: Hic Rhodus, hic salta. Poglejmo!

Auch du noch! O mein Kindlein, sprich:
Dein Kommen, war es gut für mich,
Die, noch so jung, schon Mutter war,
Doch ohne Myrte und Altar?

To je skoraj tisto, kakor:

Kaj pa je tebe treba bilo,
Dete ljubo, dete lepo?

In vendar kaka razlika! Kakoršna med prozo in poezijo! Tu se sme po pravici reči: C'est le ton qui fait la musique. Ta prevod je, kar naravnost bodi rečeno, prava pregreha. Naslednje kitice so, ako moči, še slabše. Kar čudim se, kako je mogel g. Samhaber uverstiti to spako med druge svoje prevode! Ali morebiti mož ni prav čutil vse krasote té pesmi, ki morebiti v svoji preprosti, najivni lepoti, nima verstnice v svetovnem slovstvu? Naj bi jo bil raji pustil neprevedeno!

Če že s tem prevodom ne morem biti zadovoljen, kaj naj pa celo rečem zadnjemu? Ali je to Preširnov „Kerst pri Savici“? Ne, Preširnov ni; tega tudi g. Samhaber ne bode terdil. S konca hodi nekaj časa za Preširnom, potem pa krene na svoj pot. Zakaj? Ker se mu Preširnova ne zdi prava. Ali se to smé? Po mojem prepričanju ne. Kako meni g. Samhaber, da bi bilo to pesem izvesti, to je morebiti komu prav zanimivo. Ali to naj bi nam bil kako drugače pokazal; našega Preširna pa naj pusti kakoršen je. Za kake estetične poskušnje je tak pesnik vendar predober. Ako g. Samhaberju Preširnov „Kerst pri Savici“ ni po volji, ker po njegovem mnenju ne ustreza temu ali onemu estetičnemu načelu — prosto mu, kedó bi mu smel kaj takega očitati? Ali popravljati ga — to je bilo vendar malo prepogumno.

Sploh kaže vsa knjižica, da g. Samhaber prav dobro čuti, kaj je Nemeč, kaj Slovenec, in káko čast nam je izkazal, da se je usmilit našega svetu neznanega Preširna. To je, kar mene vsaj nekoliko moti, da g. Samhaberju ne morem biti za lepo knjižico, katero nam je podaril, tako hvaležen, kakor bi bil rad in kakor so mu gotovo hvaležni razen mene vsi Slovenci. S.

„Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gold. za vse leto, 2 gold. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, VIII., Lange Gasse 44.
